

Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANICA
HENRIKA SAUGMANDSGAARDA ØEJA,
predstavljeni 28. marca 2019¹

Zadeva C-163/18

**HQ,
IP, čigar zakonita zastopnica je HQ,
JO
proti
Aegean Airlines SA**

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo rechtbank Noord-Nederland (sodišče v Noord-Nederlandu, Nizozemska))

„Predhodno odločanje – Zračni promet – Uredba (ES) št. 261/2004 – Skupna pravila glede odškodnine in pomoči potnikom v primerih zavrnitve vkrcanja, odpovedi ali velike zamude letov – Člen 8(2) – Pravica do povračila – Direktiva 90/314/EGS – Paketno potovanje – Odpoved leta – Stečaj organizatorja potovanj – Pravica do povračila stroškov letalske vozovnice s strani letalskega prevoznika“

I. Uvod

1. Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je sprejelo Rechtbank Noord-Nederland (sodišče v Noord-Nederlandu, Nizozemska), se nanaša na razlago člena 8(2) Uredbe (ES) št. 261/2004,² s katero so potnikom podeljene harmonizirane pravice v primeru odpovedi njihovega leta, v povezavi z določbami Direktive 90/314/EGS,³ ki se nanaša na pravice potrošnikov, ki so kupili paketno potovanje.

2. Ta predlog je bil vložen v okviru spora med več potniki in letalskim prevoznikom v zvezi s povračilom stroškov letalskih vozovnic, za katero so zadevne osebe prosile po odpovedi leta v okviru paketnega potovanja, ki so ga kupile pri drugi družbi. Tožeče stranke menijo, da jim mora, ker niso mogle dobiti povračila pri tem organizatorju potovanja zaradi njegovega stečaja, v takem primeru škodo nadomestiti letalski prevoznik, odgovoren za izvedbo odpovedanega leta.

¹ Jezik izvirnika: francoščina.

² Uredba Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. februarja 2004 o določitvi skupnih pravil glede odškodnine in pomoči potnikom v primerih zavrnitve vkrcanja, odpovedi ali velike zamude letov ter o razveljavitvi Uredbe (EGS) št. 295/91 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 7, zvezek 8, str. 10).

³ Direktiva Sveta z dne 13. junija 1990 o paketnem potovanju, organiziranih počitnicah in izletih (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 10, str. 132).

3. Iz razlogov, navedenih v teh sklepnih predlogih, menim, da je treba člen 8(2) Uredbe št. 261/2004 razlagati tako, da potnik, ki je upravičen do tega, da mu organizator paketnega potovanja na podlagi nacionalnih določb, s katerimi je bila prenesena Direktiva 90/314, povrne stroške letalske vozovnice, nima možnosti, da to povračilo zahteva od dejanskega letalskega prevoznika na podlagi zadevne uredbe, tudi če navedeni organizator finančno ne more vrniti stroškov vozovnice in ni izpolnil svoje obveznosti dati jamstvo, določeno s to direktivo, da bo zagotovil to povračilo.

II. Pravni okvir

A. Direktiva 90/314

4. V skladu s členom 1 Direktive 90/314 je njen „[c]ilj [...] približati zakone in druge predpise držav članic o turističnih paketih, ki se prodajajo ali ponujajo v prodajo na območju Skupnosti“.

5. Člen 4(6)(b) te direktive določa: „Če [...] organizator potovanja odpove turistični paket pred dogovorjenim datumom odhoda iz katerega koli razloga, ki ni po krivdi potrošnika, je potrošnik upravičen do: [...] čimprejšnje povrnitve vseh zneskov, ki jih je plačal po pogodbi“.

6. Člen 5(1) navedene direktive določa: „Države članice sprejmejo potrebne ukrepe za zagotovitev odgovornosti organizatorja potovanja in/ali turističnega agenta do potrošnika za pravilno izpolnjevanje obveznosti iz pogodbe, ne glede na to, ali mora obveznost izpolniti organizator potovanja in/ali turistični agent ali drugi izvajalci storitev brez poseganja v pravico organizatorja potovanja in/ali turističnega agenta, da ukrepa proti drugim izvajalcem storitev.“

7. Člen 7 navedene direktive določa, da mora „[p]ogodbeni organizator potovanja in/ali turistični agent [...] zagotoviti zadosten dokaz o jamstvu za povrnitev preplačanih zneskov in za vrnitev potrošnika na mesto odhoda v primeru insolventnosti“.

8. Direktiva 90/314 je bila 1. julija 2018 razveljavljena z Direktivo (EU) 2015/2302⁴ v skladu z njenim členom 29. Vendar se v obravnavanem primeru zaradi datuma dejanskega stanja spora o glavni stvari uporablja prvonavedena.

B. Uredba št. 261/2004

9. V uvodnih izjavah 1, 2 in 16 Uredbe št. 261/2004 je navedeno:

„(1) Ukrepanje Skupnosti na področju zračnega prevoza mora med drugim zagotavljati visoko raven varstva potnikov. Poleg tega je treba na splošno v celoti upoštevati zahteve o varstvu potrošnikov.

(2) Zavrnitev vkrcanja, odpovedi ali velike zamude letov povzročajo potnikom velike težave in nevšečnosti.

[...]

(16) Kadar je odpovedano paketno potovanje zaradi drugih razlogov in ne zaradi odpovedi leta, se ta uredba ne uporablja.“

4 Direktiva (EU) 2015/2302 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2015 o paketnih potovanjih in povezanih potovalnih aranžmajih, spremembi Uredbe (ES) št. 2006/2004 in Direktive 2011/83/EU Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Direktive Sveta 90/314/EGS (UL 2015, L 326, str. 1).

10. V členu 1(1)(b) te uredbe, naslovljenem „Predmet“, je navedeno, da ta instrument „pod določenimi pogoji, ki so opredeljeni v nadaljnjem besedilu, uvaja minimalne pravice potnikov [med drugim] ob [...] odpovedi njihovega leta“.

11. V členu 3(6) navedene uredbe, naslovljenem „Področje uporabe“, je navedeno, da ta instrument „ne vpliva na pravice potnikov iz Direktive 90/314“ in da se „ne uporablja v primerih, ko je paketno potovanje odpovedano zaradi drugih razlogov in ne zaradi odpovedi leta.“

12. Člen 5(1)(a) iste uredbe, naslovljen „Odpoved leta“, določa, da „[v] primeru odpovedi leta [...] zadevnim potnikom ponudi pomoč dejanski letalski prevoznik v skladu s členom 8“.

13. Člen 8(1) in (2) Uredbe št. 261/2004, naslovljen „Pravica do povračila stroškov ali spremembe poti“, določa:

„1. Pri sklicevanju na ta člen se potnikom ponudi izbira med:

(a)

- povračilom stroškov v roku sedmih dni na način iz člena 7(3) v višini polne cene vozovnice, po kateri je bila kupljena, za tisti del ali tiste dele poti, ki niso bili opravljeni, in za tisti del ali tiste dele poti, ki so bili že opravljeni, če let ne služi več namenu glede na potnikov prvotni potovalni načrt, in v tem primeru skupaj s
- povratnim letom na izhodiščno mesto odhoda takoj, ko je mogoče;

(b) spremembo poti [...] na njihov končni namembni kraj takoj, ko je mogoče; ali

(c) spremembo poti [...] na njihov končni namembni kraj pozneje, ko potnikom ustreza [...].

2. Odstavek 1(a) se uporablja tudi za potnike, katerih leti so del paketa, razen za pravico do povračila stroškov, kadar taka pravica izhaja iz Direktive 90/314.“

14. Člen 13 navedene uredbe, naslovljen „Pravica do nadomestila“, določa: „Kadar dejanski letalski prevoznik plača odškodnino ali izpolni druge obveznosti, ki so mu naložene na podlagi te uredbe, se nobena določba te uredbe ne sme razlagati kot omejevalna za njegovo pravico, da zahteva odškodnino od vsake osebe, vključno s tretjimi osebami, v skladu z veljavno zakonodajo. Zlasti ta uredba nikakor ne omejuje pravice dejanskega letalskega prevoznika, da zahteva povračilo stroškov od organizatorja potovanja ali druge osebe, s katero ima dejanski letalski prevoznik sklenjeno pogodbo. Prav tako se nobena določba te uredbe ne sme razlagati kot omejevalna za pravico organizatorja potovanja ali tretje osebe, razen potnika, s katerimi je dejanski letalski prevoznik sklenil pogodbo, da zahteva povračilo stroškov ali odškodnino od dejanskega letalskega prevoznika v skladu z veljavnimi zakoni.“

III. Spor o glavni stvari, vprašnji za predhodno odločanje in postopek pred Sodiščem

15. Aegean Airlines SA, letalska družba s sedežem v Grčiji, je sklenila zakupno pogodbo z družbo G.S. Charter Aviation Services Ltd (v nadaljevanju: G.S. Charter), družbo s sedežem na Cipru, na podlagi katere je morala za plačilo po tarifi za sedež slednji dati na voljo določeno število sedežev. Družba G.S. Charter je nato sedeže prodala naprej, med drugim družbi Hellas Travel BV (v nadaljevanju: Hellas), organizatorju potovanj s sedežem na Nizozemskem.

16. Družbi G.S. Charter in Hellas sta sklenili pogodbo, na podlagi katere naj bi se od 1. maja do 24. septembra 2015 vsak petek opravljal povratni let med Krfom (Grčija) in Eeldejem (Nizozemska), poleg tega pa naj bi družba Aegean Airlines prejela predplačilo, plačilo za povratni let, predviden za vsak naslednji petek, pa naj bi se poravnalo vsak ponedeljek.

17. Oseba HQ, oseba IP – katere zakonita zastopnica je oseba HQ – in oseba JO (v nadaljevanju: oseba HQ in drugi) so 19. marca 2015 pri družbi Hellas rezervirale povratne lete med Eeldejem in Krfom. Ti leti so bili del paketnega potovanja v smislu Direktive 90/314, katerega stroški so bili plačani družbi Hellas.

18. Oseba HQ in drugi so prejeli elektronske vozovnice, na katerih je bil logotip družbe Aegean Airlines za ta leta, predvidena za 17. in 24. julija 2015, ter dokumente, v katerih je bila kot čarterska družba navedena družba Hellas.

19. Družba Hellas je 13. julija 2015 osebi HQ in drugim poslala dopis, v katerem jih je obvestila, da so navedena leta in vsi leti s Krfa in na Krf odpovedani zaradi stagnacije števila rezervacij in tudi odpovedi, ki naj bi izhajale iz „negotovosti glede [tedanjega] položaja v Grčiji“. Poleg tega je v njem navedla, da kljub intenzivnim pogajanjem z družbo Aegean Airlines ni bilo mogoče najti rešitve za potnike/stranke družbe Hellas.

20. Družba Hellas je v elektronskem dopisu brez datuma osebi HQ in drugim pojasnila, da se je družba Aegean Airlines odločila, da od 17. julija 2015 ne bo več zagotavljala letov, ker naj družba Hellas ne bi več mogla plačevati po ceni, dogovorjeni z njo.

21. Proti družbi Hellas je bil 3. avgusta 2016 uveden stečajni postopek. Ta družba osebi HQ in drugim ni vrnila stroškov letalskih vozovnic.

22. Slednje so zadevo predložile nizozemskemu sodišču, da bi se družbi Aegean Airlines naložilo, naj jim plača odškodnino zaradi odpovedi leta z dne 17. julija 2015 ter jim vrne stroške vozovnic za ta let, po eni strani na podlagi člena 5(1)(c) in člena 7(1)(b) Uredbe št. 261/2004 ter po drugi na podlagi njenega člena 8(1)(a).

23. Družba Aegean Airlines je te predloge izpodbijala, pri čemer je navedla, da se Uredba št. 261/2004 v teh okoliščinah ne uporablja, zlasti ob upoštevanju njenega člena 3(6).

24. Vendar je sodišče, ki mu je bila zadeva predložena, z vmesnim sklepom z dne 14. novembra 2017 to sredstvo obrambe zavrnilo, ker naj bi bila možnost uporabe Uredbe št. 261/2004 v korist potnikov, ki so kupili paketno potovanje, v skladu z navedeno določbo izključena, le če odpoved ni odvisna od volje letalskega prevoznika, da zagotovi lete, ki so del tega potovanja, kar pa naj za obravnavani primer ne bi veljalo.⁵

25. Zato je navedeno sodišče na podlagi navedene uredbe osebi HQ in drugim priznalo pavšalno odškodnino, ki so jo zahtevale zaradi odpovedi zadevnega leta.⁶ Vendar se ni izreklo o predlogu za povračilo stroškov letalskih vozovnic.

5 Navedeno sodišče je v zvezi s tem po eni strani menilo, da je pobuda za odpoved leta izvirala iz družbe Aegean Airlines, ki naj bi bila očitno pripravljena zagotoviti let, samo če bi ga družba Hellas pred tem plačala po fiksni ceni, ter po drugi strani, da ni bilo niti zatrjevano niti dokazano, da je družba Hellas napovedala odpoved paketnega potovanja iz razlogov, ki ne izvirajo iz te odločitve družbe Aegean Airlines. Naj poudarim, da bom, ker gre pri tem za presojo dejstev, izhajal iz predpostavke predložitvenega sodišča, da se Uredba št. 261/2004 za spor o glavni stvari vsekakor uporablja.

6 Naj pojasnim, da morajo zadevni potniki na podlagi povezane uporabe navedenih členov 5(1)(c) in 7(1)(b), v primeru odpovedi leta, razen če o njej niso bili obveščeni pod pogoji iz te točke (c), od dejanskega letalskega prevoznika prejeti pavšalno povračilo, katerega znesek je določen na 400 EUR za vse lete znotraj Skupnosti, daljše od 1500 kilometrov.

26. Družba Aegean Airlines je v zvezi z zadnjenavedenim vidikom v obrambi navedla, da tudi če bi se za obravnavani primer uporabljala Uredba št. 261/2004, naj bi vseeno še vedno šlo za paketno potovanje, zato naj na podlagi člena 8(2) navedene uredbe ne bi bila zavezana osebi HQ in drugim vrniti znesek, ki so ga te plačale družbi Hellas, organizatorju navedenega potovanja, za nakup letalskih vozovnic.

27. V teh okoliščinah je Rechtbank Noord-Nederland (sodišče v Noord-Nederlandu) z odločbo z dne 21. februarja 2018, ki je na Sodišče prispela 1. marca 2018, prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali je treba člen 8(2) Uredbe št. 261/2004 razlagati tako, da potnik, ki ima na podlagi (v nacionalno pravo prenesene) Direktive 90/[314] o paketnem potovanju pravico, da zahteva povračilo cene vozovnice od organizatorja potovanja, ne more zahtevati več nobenega povračila od letalskega prevoznika?

2. Če je odgovor na prvo vprašanje pritrdilen, ali lahko potnik od letalskega prevoznika vendarle zahteva povračilo cene vozovnice, če je treba izhajati iz tega, da njegov organizator potovanja – če bi se ga štelo za odgovornega – finančno ni zmožen povrniti cene vozovnice, ta organizator potovanja pa tudi ni sprejel preventivnih ukrepov za zagotovitev povračila?“

28. Sodišču so pisna stališča predložili HQ in drugi, družba Aegean Airlines, češka in nemška vlada ter Evropska komisija. Na obravnavi 16. januarja 2019 so ustno podale navedbe zastopane stranke v glavni stvari, nemška vlada in Komisija.

IV. Analiza

A. Predmet vprašanj za predhodno odločanje

29. Predložitveno sodišče z vprašanjema za predhodno odločanje, ki ju je treba po mojem mnenju glede na njuno tesno povezanost obravnavati skupaj,⁷ v bistvu želi izvedeti, kako sta povezani Uredba št. 261/2004, ki določa vrsto minimalnih pravic v korist potnikov, zlasti v primeru odpovedi leta,⁸ in Direktiva 90/314, s katero so bile približane določbe držav članic, ki se uporabljajo za potrošnike, ki so kupili paketno potovanje.⁹

⁷ Češka vlada in Komisija v svojih pisnih stališčih ter družba Aegean Airlines v svoji ustni navedbi so prav tako predlagale, naj se nanju odgovori skupaj.

⁸ Naj poudarim, da se navedeni vprašanji nanašata le na zahtevke za *povračilo* stroškov letalskih vozovnic, saj je bilo v okviru spora o glavni stvari že ugodeno zahtevkom za *pavšalno odškodnino*, temelječim na členu 5(1)(c) in členu 7(1)(b) Uredbe št. 261/2004, to sta določbi, v zvezi s katerima je sodišče, ki mu je bila zadeva predložena, razsodilo, da se vsekakor uporabljata v obravnavanem primeru (glej točke od 22 do 25 teh sklepnih predlogov).

⁹ Posamezni predmeti, ki izhajajo zlasti iz člena 1 vsakega od teh dveh instrumentov.

30. Natančneje, navedeno sodišče prosi Sodišče za odgovor na doslej še nepostavljeno vprašanje, in sicer, kako je treba razlagati člen 8(2) navedene uredbe, ki določa, da se *pravilo*, navedeno v odstavku 1(a) tega člena – v skladu s katerim mora potnik, čigar let je bil odpovedan, imeti možnost, da od dejanskega letalskega prevoznika¹⁰ dobi povrnjene stroške svoje letalske vozovnice¹¹ in po potrebi povratni let na izhodiščno mesto odhoda – „*uporablja tudi za potnike, katerih leti so del paketa, razen za pravico do povračila stroškov*,^[12] kadar takšna pravica izhaja iz Direktive 90/314“ (moj poudarek).

31. Sodišče je pozvano, naj določi zlasti, ali ta določba pomeni, da potnik, ki je rezerviral let, ki je del odpovedanega paketnega potovanja, in ki ima torej pravico od organizatorja svojega potovanja¹³ zahtevati, naj mu stroške v celoti povrne na podlagi Direktive 90/314,¹⁴ kot je bila prenesena v nacionalno pravo,¹⁵ torej nima možnosti zahtevati povračila stroškov svoje letalske vozovnice pri zračnem prevozniku na podlagi Uredbe št. 261/2004.

32. Če se sprejme ta razlaga, bo moralo Sodišče v odgovoru na drugo postavljeno vprašanje tudi odgovoriti, kdaj to vseeno ne bi veljalo v okoliščinah, kakršne so v sporu o glavni stvari, to je v posebnem primeru, v katerem zadevni organizator v praksi ni finančno zmožen,¹⁶ da bi povrnil stroške vozovnice,¹⁷ niti ni sprejel nobenega ukrepa za zagotovitev tega povračila.

33. Glede na stališča, predstavljena v tej zadevi, si v zvezi s tem vprašanjem nasprotujeta dve tezi. V skladu s prvo tezo, ki jo zagovarjajo oseba HQ in drugi ter Komisija, ima potnik, potem ko je kupil let kot del paketnega potovanja, ki je bilo odpovedano, možnost, da od dejanskega letalskega prevoznika zahteva povračilo stroškov svoje letalske vozovnice na podlagi Uredbe št. 261/2004, če tega povračila dejansko ni mogel dobiti, potem ko se je obrnil na organizatorja svojega potovanja na podlagi nacionalnega prava, s katerim je bila prenesena Direktiva 90/314.

34. Nasprotno družba Aegean Airlines ter češka in nemška vlada zagovarjajo tezo, da tak potnik nima navedene možnosti, ker ima v razmerju do svojega organizatorja potovanja pravico do povračila na podlagi Direktive 90/314 tudi takrat, kadar izvajanje te pravice nima dejanskih učinkov zaradi finančne nezmožnosti organizatorja. S tem drugim mnenjem se strinjam, in sicer iz razlogov, navedenih v nadaljevanju.

10 Pojem „dejanski letalski prevoznik“, kot je opredeljen v členu 2(b) te uredbe. Glej tudi sodbo z dne 4. julija 2018, Wirth in drugi (C-532/17, EU:C:2018:527, točka 17 in naslednje).

11 Povračilo, ki ga je treba izvesti pod pogoji iz navedene točke (a) in člena 7(3) iste uredbe.

12 Glede na to besedilo se mi zdi očitno, da v nasprotju s „pravico do povračila“ vozovnice (ki je edina pravica, za katero gre v obravnavanem primeru) na pravico do „povratnega leta na [svoje] izhodiščno mesto odhoda“, ki je kot dopolnitev določena v drugi alineji tega člena 8(1)(a), ne vpliva izjema, navedena na koncu odstavka 2 istega člena. Enako velja za pravico do „spremembe poti [...] na [...] končni namembni kraj“, navedeno kot alternativa v točkah (b) in (c) navedenega odstavka 1.

13 Pojma „turistični paket“ in „organizator potovanja“, kot sta opredeljena v členu 2(1) in (2) Direktive 90/314, na katero napotuje člen 2(d) in (e) Uredbe št. 261/2004.

14 V skladu s členom 4(6)(b) te direktive.

15 Direktiva 90/314 je bila v nizozemsko pravo prenesena z naslovom 7A „Pogodba o paketnem potovanju“, sedme knjige Burgerlijk wetboek (civilni zakonik). Na podlagi člena 7:504(3) tega zakonika lahko potnik od organizatorja potovanja, če ta odpove pogodbo, zahteva povračilo stroškov letalskih vozovnic.

16 Natančneje, v obravnavanem primeru, zaradi stečaja tega organizatorja.

17 Čeprav naj bi se v skladu s predpostavko, ki jo je sprejelo predložitevno sodišče v zvezi z drugim vprašanjem za predhodno odločanje, organizatorja potovanja „štelo za odgovornega“.

B. Predlagana razlaga člena 8(2) Uredbe št. 261/2004

35. Razlaga člena 8(2) Uredbe št. 261/2004, ki jo predlagam ter ki bi pripeljala do pritrdilnega odgovora na prvo postavljeno vprašanje in nikalnega odgovora na drugo postavljeno vprašanje, je po mojem mnenju v skladu z vsemi merili za presojo, ki jih po navadi uporablja Sodišče¹⁸ in ki bodo uporabljena v nadaljevanju.

1. Besedilo zadevnih določb

36. Po mojem mnenju iz besedila navedenega odstavka 2 izhaja, da *zadostuje že sam obstoj* „pravice do povračila, [ki] izhaja iz Direktive 90/314“, da v skladu s to uredbo potnik, ki je kupil paketno potovanje, odpovedano zaradi odpovedi leta,¹⁹ nima možnosti zahtevati povračila stroškov svoje letalske vozovnice od dejanskega letalskega prevoznika.

37. Glede na različne jezikovne različice Uredbe št. 261/2004 poleg njene francoske različice²⁰ se mi namreč zdi precej jasno, da je treba zgoraj navedeni izraz razumeti tako, da zadostuje, da ima zadevna oseba zadevno pravico na podlagi Direktive 90/314, kot je bila prenesena v pravni red držav članic, in da ni odločilno, ali izvajanje te pravice dejansko pripelje do prejetja zelenega povračila.²¹ Menim, da če bi zakonodajalec nameraval temu odstavku 2 dati drug pomen, bi bil nedvomno bolj izrecen, tako da bi pojasnil, da mora imeti Uredba št. 261/2004 svoje učinke, če se pravica do povračila, ki izhaja iz določb Direktive 90/314, dejansko ne uresniči. Vendar je – namesto da bi zahteval, da *povračila ni mogoče dobiti* na podlagi te direktive – samo omenil obstoj *pravice do povračila*, ki morebiti *izhaja* iz nje, če so izpolnjeni vsi v njej navedeni pogoji.

38. Poleg tega iz člena 8(2) Uredbe št. 261/2004 niti iz njenih drugih določb²² nikjer ni razvidno, da bi želeli njegovi avtorji določiti pridržek za primer okoliščin, na kakršne se nanaša drugo vprašanje za predhodno odločanje,²³ tako da bi bilo mogoče povračilo stroškov vozovnice zahtevati od letalskega prevoznika, če organizator potovanja ni finančno zmožen opraviti tega povračila na podlagi Direktive 90/314 in ni sprejel ukrepov za zagotovitev jamstva.²⁴ Vendar pa Sodišče ne more k določbi prava Unije dodati pravnih meril, ki jih zakonodajalec Unije ni določil in niti predvidel,²⁵ saj bi bila s tem njegova razlaga preširoka ali celo *contra legem*.

18 Iz ustaljene sodne prakse izhaja, da je treba določbo prava Unije razlagati avtonomno in enotno v celotni Uniji, pri čemer je treba pri tej razlagi upoštevati *besedilo* te določbe, njen *okvir, cilje*, ki se uresničujejo z ureditvijo, katere del je, ter *zgodovino nastanka* te določbe (glej med drugim sodbi z dne 15. novembra 2018, Verbraucherzentrale Baden-Württemberg, C-330/17, EU:C:2018:916, točka 23, in z dne 17. januarja 2019, Brisch, C-102/18, EU:C:2019:34, točka 22).

19 Ker se Uredba št. 261/2004, kot je navedeno v uvodni izjavi 16 in členu 3(6), nikakor ne uporablja, če je bilo zadevno paketno potovanje odpovedano „zaradi drugih razlogov in ne zaradi odpovedi leta“.

20 Zlasti različice v španščini („cuando ese derecho se derive de la Directiva 90/314“), danščini („medmindre retten til refusion følger af direktiv 90/314“), nemščini („sofern dieser [Anspruch auf Erstattung] sich aus der Richtlinie 90/314 ergibt“), angleščini („where such right arises under Directive 90/314“), italijanščini („ad esclusione del diritto al rimborso qualora tale diritto sussista a norma della direttiva 90/314“), nizozemščini („indien dit recht bestaat krachtens Richtlijn 90/314“), portugalsščini („salvo quanto ao direito a reembolso quando este se constitua ao abrigo da Directiva 90/314“) in švedščini („om denna rättighet regleras i direktiv 90/314“).

21 Tudi družba Aegean Airlines in nemška vlada menita, da člen 8(2) navedene uredbe pušča malo prostora za drugačno razlago. Po navedbah Komisije „[b]i dobesedna razlaga besedila odstavka 2 pripeljala do tega, da bi že sam obstoj pravice do povračila stroškov vozovnice na podlagi Direktive 90/314 zadostoval za odpravo pravice do povračila stroškov vozovnice na podlagi Uredbe 261/2004“, toda teleološki pristop bi moral vseeno voditi do nasprotno ugotovitve.

22 Ker v nobeni določbi navedene uredbe ni omenjena morebitna finančna nezmožnost potnikovih sogovornikov, ki sta letalski prevoznik in organizator potovanj. V zvezi z okoliščinami glede njenega člena 8(2) glej točko 48 in naslednje teh sklepnih predlogov.

23 Naj pripomnim, da oseba HQ in drugi ter Komisija – po mojem mnenju napačno – navajajo, da potnik ne bi smel ostati „praznih rok“, medtem ko mu (seveda) v obravnavanem primeru ni mogoče ničesar očitati ter „v izrednih okoliščinah, kakršne so obravnavane, ni dvoma, da potnik nazadnje ne dobi ničesar“.

24 Ugotavljam, da so avtorji Direktive 90/314, nasprotno, izrecno omenili primer, v katerem je organizator v stečaju (glej v zvezi s tem točko 55 teh sklepnih predlogov).

25 Glej v zvezi s tem točko 47 teh sklepnih predlogov.

39. Kot sta navedli družba Aegean Airlines in nemška vlada v svojih ustnih navedbah, čeprav je Sodišče že podalo razlago drugih določb Uredbe št. 261/2004, ki je širša od njihovega dobesednega pomena, kot ga je mogoče razbrati *a priori*,²⁶ bi bila široka razlaga, ki so jo predlagali oseba HQ in drugi ter Komisija v tej zadevi, v nasprotju s členom 8(2) te uredbe, ki je po mojem mnenju dovolj jasen. Poleg tega glede na preudarke, navedene v nadaljevanju, taka razlaga ne bi imela niti – potencialno dobrodošlega – učinka, da se zapolni morebitna vrzel navedene uredbe, brane v povezavi z Direktivo 90/314.

2. Zgodovina nastanka zadevnih določb

40. Razlaga, ki jo priporočam Sodišču, je po mojem mnenju podprta z ugotovitvami, do katerih je mogoče priti na podlagi zgodovine nastanka Uredbe št. 261/2004.

41. Najprej naj spomnim, da je bila s to uredbo nadomeščena *Uredba (EGS) št. 295/91*,²⁷ ki se je nanašala izključno na zavrnitev vkrcanja ter je že vsebovala določbe, ki so urejale povezavo z Direktivo 90/314 – sprejeto nekoliko pred njo – in v skladu s katerimi je moral organizator paketnega potovanja na podlagi te direktive v primeru zavrnitve vkrcanja plačati odškodnino svojim strankam zaradi neizpolnitve njihove pogodbe, vendar pa je moral strošek kriti letalski prevoznik tako, da je temu organizatorju potovanja po potrebi plačal nadomestilo.²⁸

42. Dalje naj poudarim, da je iz razvoja s *pripravljalnim gradivom za Uredbo št. 261/2004* po mojem mnenju mogoče razbrati namero zakonodajalca, kar zadeva vsebino člena 8(2) tega instrumenta.

43. Kot namreč poudarja družba Aegean Airlines, je Komisija želela s prvim predlogom uredbe določiti, da se ta uredba v celoti uporablja za potnike, katerih let je del paketnega potovanja.²⁹ Evropski parlament je nasprotoval vključitvi teh potnikov na področje uporabe prihodnje uredbe, ker naj bi že imeli ustrezno zaščito na podlagi Direktive 90/314, v skladu s katero so organizatorji potovanj odgovorni za ustrezno izvedbo paketnega potovanja,³⁰ vključno z letalskim prevozom.³¹ Vendar je Komisija v svojem spremenjenem predlogu vseeno ohranila prvotno stališče, pri čemer je

26 Med drugim v sodbi z dne 19. novembra 2009, Sturgeon in drugi (C-402/07 in C-432/07, EU:C:2009:716, točke od 40 do 69), katere vsebino so izpodbijali nekateri razlagalci. Glej v zvezi s to sodbo in iz nje izhajajočo sodno prakso med drugim Cachard, O., *Le transport international aérien des passagers*, Académie de droit international de La Haye, Adi-Poche, Haag, 2015, točka 283 in naslednje, ter Malenovský, J., „Regulation 261: Three Major Issues in the Case Law of the Court of Justice of the EU“, *Air Passenger Rights – Ten Years On*, ur. Bobek, M., in Prassl, J., Hart Publishing, Oxford, 2016, str. 27 in naslednje.

27 Uredba Sveta z dne 4. februarja 1991 o vzpostavitvi skupnih pravil za sistem odškodnin za zavrnjeno vkrcanje v rednem zračnem prevozu (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 7, zvezek 1, str. 306).

28 V členu 5(1) in (2) Uredbe št. 295/91 je bilo navedeno: „V primeru, če je zavrnjeno vkrcanje za let, prodan kot del potovalnega paketa, je letalski prevoznik dolžan plačati odškodnino organizatorju potovanja, ki je sklenil pogodbo s potnikom in temu odgovarja za ustrezno izvedbo pogodbe za omenjeni potovalni paket na podlagi Direktive Sveta 90/314/EGS,“ ter: „Brez poseganja v pravice in obveznosti, ki izhajajo iz [te direktive], je organizator potovanja dolžan predati potniku zneske, prejete v skladu s prvim odstavkom.“

29 Glej Predlog z dne 21. decembra 2001, COM(2001) 784 final, točka 19 obrazložitve, uvodni izjavi 10 in 11 (v kateri je navedeno: „[k]er so organizatorji potovanj na splošno odgovorni za poslovne odločitve v zvezi s paketnimi potovanji [...], je treba v primeru [...] odpovedi [...] leta njim naložiti, naj plačajo odškodnino [...] letalskim potnikom, ki se udeležijo teh potovanj [...]“ ter tudi člen 3(1)).

30 Naj pojasnim, da so v skladu s členom 5(1) Direktive 90/314 navedeni organizatorji procesno upravičeni vložiti tožbo proti drugim izvajalcem storitve, odgovornim za izvršitev pogodbe. Glej tudi uvodno izjavo 36 *in fine* in člen 22 Direktive 2015/2302.

31 Glej zlasti spremembe 2, 3 in 15 ter njihove utemeljitve, navedene v poročilu z dne 12. septembra 2002 o zgoraj navedenem predlogu (A5-0298/2002), ki jih je sprejel Parlament 24. oktobra 2002 (stališče v prvi obravnavi, UL 2003, C 300, str. 557).

navedla, da zaščita, ki jo zagotavlja ta direktiva, ni enakovredna, saj naj potnikom ne bi podeljevala pravic, opredeljenih kot „samodejne“. ³² Svet Evropske unije je izbral vmesno rešitev glede na predlagani rešitvi Komisije in Parlamenta, ³³ ki sta se pridružila temu kompromisu, saj sta menila, da je ta vsekakor omogočal doseg ciljev, navedenih v njunih predlogih. ³⁴

44. Po mojem mnenju iz teh elementov izhaja, da avtorji zadnje različice Uredbe št. 261/2004 niso nameravali z njenega področja uporabe popolnoma izključiti potnikov, ki so kupili paketno potovanje, hkrati pa so do njih ohranili učinke sistema, ki zagotavlja zadostno zaščito in je bil vzpostavljen pred tem z Direktivo 90/314. V zvezi s tem se strinjam z družbo Aegean Airlines, ki meni, da ugovori, navedeni v spremenjenem predlogu Komisije, ³⁵ niso bili utemeljeni. S to direktivo so bile namreč tako kot z Uredbo št. 261/2004 uvedene pravice, ki jih je treba uporabljati tako, da za njihovo uveljavljanje ni potrebno posredovanje sodišča, razen če se dolжник temu vztrajno upira.

45. Natančneje, kar zadeva odpoved paketnega potovanja zaradi odpovedi leta in pravico do povračila stroškov letalske vozovnice, ki bi lahko iz tega izhajala, je po mojem mnenju pomen končnega besedila tak, kot ga je predlagal Parlament, saj je zakonodajalec menil, da so bili interesi potnikov, ki so kupili tako potovanje, dovolj zaščiteni z Direktivo 90/314, ker naj bi zaščitni mehanizmi, določeni v njej, v državah članicah delovali pravilno. ³⁶ Po mojem mnenju torej iz člena 8(2) navedene uredbe izhaja, da se odstavek 1(a) tega člena uporablja za te potnike, v delu, v katerem jim omogoča, da se jim po eni strani zagotovi let, ki jih po potrebi pripelje na njihovo izhodiščno mesto odhoda, in po drugi strani povračilo stroškov za njihovo letalsko vozovnico, vendar če pravica do povračila ne izhaja že iz Direktive 90/314, torej samo v primerih, kadar niso izpolnjeni v njej navedeni pogoji za nastanek te pravice.

46. Poleg tega menim, da tukaj predlagani pristop ni v nasprotju z načelom enakega obravnavanja, ³⁷ na katero se je Sodišče sicer res sklicevalo v odločbah v zvezi z razlago drugih določb Uredbe št. 261/2004, ³⁸ ker je zakonodajalec svoje odločitve sprejel zakonito, kar zadeva povezavo med to uredbo in Direktivo 90/314. Ta zakonodajalec je odločil, da so morale osebe, ki so kupile paketno potovanje, načeloma spadati na področje uporabe navedene uredbe, hkrati pa biti predmet posebnih dogovorov. ³⁹ Poleg tega pogoji za uporabo načela enakosti po mojem mnenju v obravnavanem primeru niso izpolnjeni, saj potniki, ki so kupili letalsko karto v okviru paketnega potovanja, objektivno niso v položaju, primerljivem s položajem potnikov, ki so kupili vozovnico za isti let, vendar zunaj takega paketnega potovanja, ki po definiciji vključuje več storitev.

47. Nazadnje naj pripomnim, da med navedenimi pripravljalnimi deli ni bilo nikakor načrtovano, da bi bil v obravnavani uredbi predviden pridržek, kar zadeva primere – navedene v drugem vprašanju za predhodno odločanje – v katerih organizator potovanj ni finančno zmožen povrniti stroškov svoji stranki in ki v zvezi s tem ni sprejel ukrepov za zagotovitev jamstva.

32 Predlog z dne 4. decembra 2002, COM(2002) 717 final, obrazložitev, točka 2, v skladu s katerim „predlagana uredba podeljuje potnikom natančno opredeljene ‚samodejne‘ pravice, ki jih lahko uporabijo takoj, ne da bi jim jih bilo treba uveljavljati na sodiščih. Nič ne upravičuje tega, da se potnikom, ki se srečujejo s podobnimi težavami, zagotovi različna zaščita.“

33 Glej skupno stališče, sprejeto 18. marca 2003, in obrazložitev (UL 2003, C 125 E, str. 63).

34 Glej Sporočilo Komisije z dne 25. marca 2003, SEC(2003) 361 final, str. 3, 6 in 7, ter stališče Parlamenta v drugi obravnavi z dne 3. julija 2003 (UL 2004, C 74 E, str. 807), v katerih ni zajeta izključitev potnikov, ki so kupili paketno potovanje, pri čemer je to izključitev znova predlagal njegov poročevalec 13. junija 2003 (poročilo A5-0221/2003, spremembi 1 in 9).

35 Glej opombo 32 teh sklepnih predlogov.

36 V zvezi s pravico do povračila stroškov paketnega potovanja in z njo povezanega sistema jamstev, ki sta bila uvedena s to direktivo, glej točko 54 in naslednje teh sklepnih predlogov.

37 Načelo, ki je bilo implicitno navedeno v zgoraj omenjenem spremenjenem predlogu Komisije (opomba 32), izrecno pa so ga navedli tudi oseba HQ in drugi tako pred predložitvenim sodiščem kot tudi pred Sodiščem, v skladu s katerim primerljivih položajev ni mogoče obravnavati različno in različnih položajev ni mogoče obravnavati enako, razen če tako obravnavanje ni objektivno utemeljeno.

38 Glej sodbe z dne 19. novembra 2009, Sturgeon in drugi (C-402/07 in C-432/07, EU:C:2009:716, točka 58 in naslednje); z dne 23. oktobra 2012, Nelson in drugi (C-581/10 in C-629/10, EU:C:2012:657, točka 33 in naslednje), in z dne 7. septembra 2017, Bossen in drugi (C-559/16, EU:C:2017:644, točka 19 in naslednje), ter sklep z dne 5. oktobra 2016, Wunderlich (C-32/16, EU:C:2016:753, točka 21 in naslednje).

39 Glej v zvezi s tem točko 52 teh sklepnih predlogov.

3. Okvir zadevnih določb

48. Člen 8(2) Uredbe št. 261/2004 spada v poseben okvir, in sicer znotraj te uredbe in z vidika predpisov, povezanih z njo, kar podpira razlago, ki jo predlagam.

49. *Na prvem mestu*, Komisija navaja, da ta člen 8(2) odstopa od načela, v skladu s katerim mora letalski prevoznik plačati odškodnino potnikom in jim pomagati pod pogoji, določenimi z *Uredbo št. 261/2004*, tako da ga je treba razlagati ozko, kot je razsodilo Sodišče v zvezi z drugimi določbami tega instrumenta.⁴⁰

50. Vendar je treba ugotoviti, da je zakonodajalec Unije to določbo oblikoval tako, da je njen obseg že zelo omejen, saj je v njej navedena izjema omejena na pravico do povračila, določeno v odstavku 1(a), prva alineja, istega člena.⁴¹ Poleg tega ima navedeni člen 8(2) vsekakor poseben namen, zaradi katerega se po mojem mnenju razlikuje od drugih določb Uredbe št. 261/2004, ki jih je Sodišče že razlagalo, saj je njegov namen zagotoviti njegovo ustrezno povezavo z Direktivo 90/314 in, konkretnije, strošek tega povračila naložiti bodisi letalskemu prevozniku bodisi organizatorju potovanj, odvisno od primera. Nazadnje, če se določba razlaga ozko, potem iz nje ni mogoče razbrati pogojev, ki niso navedeni.

51. Zato po mojem mnenju iz tega, da ta odstavek 2 pomeni odstopanje, ne more izhajati, da bi moral letalski prevoznik plačati odškodnino potniku, ki je kupil paketno potovanje, če organizator tega potovanja tega ni storil na podlagi Direktive 90/314. Prav nasprotno: če bi bila želja zakonodajalca, da se ta obveznost zagotovitve jamstva naloži letalskemu prevozniku poleg obveznosti, ki so s to direktivo že naložene organizatorju potovanja, potem bi to nedvomno izrecno navedel v navedeni uredbi.

52. To stališče je po mojem mnenju mogoče podpreti z vsebino druge določbe Uredbe št. 261/2004, ki se nanaša na povezavo med tem instrumentom in Direktivo 90/314, to je člen 3(6) navedene uredbe.⁴² V tem odstavku je namreč navedeno, po eni strani, da Uredba št. 261/2004 ne posega v pravice potnikov, ki so kupili paketno potovanje, podeljene z navedeno direktivo, in, po drugi strani, da se ne sme uporabljati v primerih, kadar je bilo zadevno potovanje odpovedano iz razlogov, ki niso povezani z odpovedjo zadevnega leta.⁴³ Menim, da je želel zakonodajalec Unije dati določeno prednost Direktivi 90/314, čeprav se Uredba št. 261/2004 uporablja vzporedno v zvezi s temi potniki, v tako opredeljenih mejah.

53. *Na drugem mestu* menim, da člena 8(2) Uredbe št. 261/2004 glede na njegov posebni namen, naveden zgoraj, z vidika okvira ni mogoče razlagati zgolj ob upoštevanju drugih določb te uredbe, temveč je treba upoštevati tudi vsebino drugega instrumenta, navedenega v tej določbi, ali, drugače povedano, ustrezno je treba upoštevati *vsebino Direktive 90/314*.

54. Vendar ta direktiva v členu 4(6)(b) določa posebno ureditev, v okviru katere ima potrošnik, ki je kupil zadevno potovanje, če organizator paketnega potovanja to potovanje odpove pred dogovorjenim odhodom, ne glede na razlog za to, pravico do „čimprejšnje povrnitve vseh zneskov, ki jih je plačal po pogodbi“, ki jo je sklenil s tem prodajalcem ali ponudnikom.⁴⁴ To povračilo med drugim vključuje strošek letalskih vozovnic.

⁴⁰ Glej sodbo z dne 22. decembra 2008, Wallentin-Hermann (C-549/07, EU:C:2008:771, točka 20), ki jo je navedla Komisija, ter sklep z dne 14. novembra 2014, Siewert (C-394/14, EU:C:2014:2377, točka 17), in sodbo z dne 17. septembra 2015, van der Lans (C-257/14, EU:C:2015:618, točki 35 in 45), ki se vsi nanašajo na razlago člena 5(3) Uredbe št. 261/2004.

⁴¹ Glej tudi opombo 12 teh sklepnih predlogov.

⁴² Naj pripomnim, da se oseba HQ in drugi poleg tega sklicujejo na člen 13 Uredbe št. 261/2004, ki določa, da kadar letalski prevoznik plača odškodnino (kot je pavšalna odškodnina, dolgovana na podlagi njenega člena 7) ali izpolni druge obveznosti, ki jih ima na podlagi te uredbe, lahko po tem zahteva odškodnino, med drugim, od organizatorja potovanj, s katerim je sklenil pogodbo. Vendar pa menim, da ta določba ne vpliva na povezavo navedene uredbe z Direktivo 90/314.

⁴³ Naj spomnim, da je to drugo pravilo navedeno tudi v uvodni izjavi 16 navedene uredbe.

⁴⁴ Razen če je mogoče odpoved pripisati napaki potrošnika.

55. Poleg tega in predvsem Direktiva 90/314 v svojem členu 7 že vključuje posebne zahteve, da bi se povračilo, določeno s to direktivo, zagotovilo, tudi če bi bil organizator potovanj insolventen ali v stečaju.⁴⁵ Če ta ne bi izpolnil svojih obveznosti na podlagi navedenega člena 7, nič ne upravičuje, da se tako določena jamstva dejansko preložijo na letalskega prevoznika, tako da se mu naloži, naj strankam zadevnega prevoznika povrne stroške letalskih vozovnic. Naj poudarim, da če se tako določeni sistem jamstev v državah članicah pravilno izvaja, potem še zlasti ščiti potnike.⁴⁶ Te določbe so zavezujoče, tudi če za njihovo neizpolnjevanje niso določene sankcije, in jih mora po mojem mnenju organizator potovanj pod nadzorom pristojnih nacionalnih organov spoštovati.⁴⁷ Če bi se izkazalo, da organi države članice niso sprejeli vseh ukrepov, zahtevanih s to direktivo, da bi bila pravica do povračila zares učinkovita,⁴⁸ ni izključeno, da se lahko uveljavlja odgovornost te države.⁴⁹

56. Tako se mi z vidika Direktive 90/314 zdi očitno, da vprašanje morebitne insolventnosti ali stečaja organizatorja potovanj spada izključno na področje uporabe te direktive in ne na področje uporabe Uredbe št. 261/2004, kar med drugim izrecno potrjuje nova direktiva o paketnih potovanjih.⁵⁰ Z okoliščinami, navedenimi v drugem vprašanju za predhodno odločanje, torej ni mogoče upravičiti, da mora letalski prevoznik v posebnem primeru, ki ga navaja predložitveno sodišče, potniku, ki je kupil paketno potovanje, povrniti stroške njegove letalske vozovnice, ki mu jih ni vrnil organizator tega potovanja.

4. Cilji zadevnih določb

57. Kljub očitkom, ki so jih v zvezi s tem navedli oseba HQ in drugi ter Komisija, menim, da tu predlagana razlaga ni v nasprotju s cilji upoštevnihih določb, tako z vidika splošnih ciljev Uredbe št. 261/2004 in tudi posebnih ciljev njenega člena 8(2).

58. Ni dvoma, da je *splošni cilj* te uredbe, kot je to navedeno v njeni preambuli,⁵¹ potnikom, za katere se uporablja, zagotoviti visoko raven varstva, tako da se poskušajo odpraviti resne nevšečnosti, s katerimi se srečujejo te osebe, med drugim po odpovedi leta. Sodišče se je večkrat sklicevalo na ta cilj, zlasti da bi upravičilo široko razlago pravic, priznanih navedenim potnikom.⁵²

⁴⁵ V enaindvajseti uvodni izjavi in členu 7 te direktive je navedeno, da mora organizator potovanja zagotoviti zadosten dokaz o jamstvu za povrnitev plačanih zneskov v primeru insolventnosti ali stečaja. Poleg tega člen 7:512(1) nizozemskega civilnega zakonika vsebuje obveznost organizatorja potovanja, da sprejme potrebne preventivne ukrepe za zagotovitev, da bo, če zaradi insolventnosti ne bo mogel izpolniti svojih obveznosti do potnika, zagotovil, da bo te obveznosti prevzel tretji ali da bo povrnjena cena potovanja.

⁴⁶ Ta sistem namreč nima ustreznice na drugih področjih potrošniškega prava.

⁴⁷ Naj poudarim, da položaj, s katerim so se srečali potrošniki v obravnavanem primeru, ne izhaja iz vrzeli v sistemu, uvedenem z Direktivo 90/314, ki bi jo bilo treba odpraviti s sprejetjem Uredbe št. 261/2004, temveč iz dejstva, da organizator potovanj ni izpolnil svojih zakonskih obveznosti, katerih spoštovanje morajo zagotoviti države članice.

⁴⁸ Pri tem je treba opozoriti, da je Sodišče razlagalo člen 7 Direktive 90/314 tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, katere predpisi dejansko ne zagotavljajo, da se potrošniku povrnejo vsi zneski, ki jih je plačal, če bi bil organizator potovanj insolventen ali v stečaju (glej med drugim sodbo z dne 15. junija 1999, Rechberger in drugi, C-140/97, EU:C:1999:306, točke od 64 do 66 in od 74 do 77, pa tudi sklep z dne 16. januarja 2014, Baradics in drugi, C-430/13, EU:C:2014:32, točke od 32 do 38).

⁴⁹ V zvezi z odškodninskimi tožbami zoper državo članico, ki jih lahko vložijo posamezniki, glej med drugim sodbe z dne 14. marca 2013, Leth (C-420/11, EU:C:2013:166, točka 41 in naslednje); z dne 3. septembra 2014, X (C-318/13, EU:C:2014:2133, točka 42 in naslednje), in z dne 4. oktobra 2018, Kantarev (C-571/16, EU:C:2018:807, točka 92 in naslednje).

⁵⁰ Glej uvodne izjave 1 in od 38 do 44 ter člene od 17 do 18 Direktive 2015/2302, katerih vsebina omogoča zanimivo razjasnitev, čeprav se v obravnavanem primeru ne uporablja.

⁵¹ Glej uvodne izjave od 1 do 6 Uredbe št. 261/2004.

⁵² Glej med drugim sodbe z dne 4. oktobra 2012, Finnair (C-22/11, EU:C:2012:604, točki 23 in 34); z dne 4. oktobra 2012, Rodríguez Cachafeiro in Martínez-Reboredo Varela-Villamor (C-321/11, EU:C:2012:609, točki 25 in 33); z dne 23. oktobra 2012, Nelson in drugi (C-581/10 in C-629/10, EU:C:2012:657, točki 37 in 38 ter točka 74 in naslednje); z dne 31. januarja 2013, McDonagh (C-12/11, EU:C:2013:43, točka 47 in naslednje), in z dne 22. junija 2016, Mennens (C-255/15, EU:C:2016:472, točka 26 in naslednje).

59. Vendar Uredba št. 261/2004, kot je Sodišče že razsodilo, izpolnjuje tudi drugi cilj, ki ga je prav tako treba ustrezno upoštevati, to je zagotoviti ravnotežje med zaščitenimi potniki in interesi letalskih prevoznikov.⁵³ Toda, čeprav se je zakonodajalec Unije odločil, da bo dejanskemu letalskemu prevozniku pripisal glavno vlogo pri plačilu odškodnine in pomoči, do katerih imajo potniki pravico, zlasti v primeru odpovedi leta,⁵⁴ to vseeno ne pomeni, da mora ta prevoznik sam nositi finančno breme v katerem koli primeru.

60. Natančneje, kar zadeva odpoved leta, ki je del paketnega potovanja, menim, da si morata organizator potovanja in letalski prevoznik odgovornost, neločljivo povezano s tem potovanjem, in s tem povezane stroške razdeliti glede na svoje posamične obveznosti, kakršne ne izhajajo le iz upoštevanih določb Direktive 90/314 ali Uredbe št. 261/2004, temveč tudi iz zavez, sprejetih v pogodbah, sklenjenih med, na eni strani, organizatorjem potovanja in njegovo stranko, ter, na drugi strani, med tem organizatorjem in letalskim prevoznikom.⁵⁵

61. Po mojem mnenju vsekakor ni nobene pravne podlage niti objektivnega razloga, da se jamstvo v primeru stečaja navedenega organizatorja v praksi preloži na letalskega prevoznika, tako da se mu naloži, naj potniku, ki je kupil paketno potovanje, v takem primeru povrne stroške, sploh ker – kot sem že poudaril – Direktiva 90/314 vsebuje določbe, ki – če se upoštevajo – omogočajo prav to, da se odpravijo tovrstne težave.⁵⁶

62. Poleg tega upoštevanje zadevnega cilja varstva potnikov, ki se na splošno uresničuje z Uredbo št. 261/2004, Sodišča ne more pripeljati do tega, da izbere razlago njenega člena 8(2), ki ne bi bila v skladu z besedilom in *posebnim ciljem* te določbe.

63. Ob upoštevanju tega menim, da je posebni namen navedenega člena 8(2) vzpostaviti ustrezno povezavo med Uredbo št. 261/2004 in Direktivo 90/314 tako, da se poskusi ohraniti področje uporabe teh varnostnih instrumentov, hkrati pa se prepreči, da bi lahko zadevni potrošniki imeli posebne pravice, ki bi lahko bile v primeru kumulacije predpisov čezmerne.

64. Prizadevanje, da prizadeti potnik ne bi bil preveč zaščiten zaradi kumulativne uporabe pravic, ki jih ponujata ta uredba in ta direktiva, izhaja tudi iz sporočila Komisije, ki navaja zlasti, da je treba navedeno uredbo ustrezno povezati z novo direktivo o paketnih potovanjih,⁵⁷ pri čemer pripominja, da slednja izrecno izključuje „vsako prekomerno izplačilo nadomestil“ v primeru plačila odškodnine potniku.⁵⁸

53 Glej med drugim sodbe z dne 19. novembra 2009, Sturgeon in drugi (C-402/07 in C-432/07, EU:C:2009:716, točka 67); z dne 23. oktobra 2012, Nelson in drugi (C-581/10 in C-629/10, EU:C:2012:657, točka 39), in z dne 12. septembra 2018, Harms (C-601/17, EU:C:2018:702, točka 15).

54 V skladu s členoma 5 in 8 Uredbe št. 261/2004. Komisija je v svojem zgoraj navedenem sporočilu (opomba 34), str. 3, pripomnila, da „[g]re za praktično rešitev, saj prevoznik, ki dejansko opravi let, lažje zagotovi, da se leti opravijo v skladu z načrtom, poleg tega pa ima na voljo osebe in uslužbence na letališčih, ki lahko pomagajo potnikom. Sistem je tudi neposreden in enostaven, zato ga potniki zlahka razumejo.“

55 Glej po analogiji sodbo z dne 11. maja 2017, Krijgsman (C-302/16, EU:C:2017:359, točka 25 in naslednje), v kateri je razsojeno, da mora dejanski letalski prevoznik plačati odškodnino potniku, ki je kupil paketno potovanje prek potovalne agencije, tudi če je prevoznik to agencijo pravočasno obvestil o spremembi voznega reda leta, ta pa je o tem potnika obvestila prepozno, vendar je tudi opozorjeno, da na podlagi člena 13 Uredbe št. 261/2004 prevoznik lahko zahteva odškodnino od vsake osebe, s katero je sklenil pogodbo.

56 Glej točko 55 teh sklepnih predlogov. Družba Aegean Airlines je na obravnavi upravičeno poudarila, da bi lahko bila razlaga osebe HQ in drugih ter Komisije celo v nasprotju z interesom potrošnikov, saj naj organizatorji potovanj ne bi več imeli spodbude, da zagotovijo jamstva, zahtevana z Direktivo 90/314, če bi vedeli, da bodo morali letalski prevozniki odpraviti svojo finančno nezmožnost na podlagi Uredbe št. 261/2004.

57 Glej razlagalne smernice v zvezi z Uredbo št. 261/2004 (UL 2016, C 214, str. 5), oddelek 2.2.6, naslovljen „Področje uporabe Uredbe v povezavi z direktivo o paketnem potovanju“. Na ta nezavezujoči dokument se sklicuje tudi predložitveno sodišče, ki upravičeno ugotavlja, da se njegov oddelek 4.2 nanaša na vračilo v primeru odpovedi, vendar naj v njem ne bi bila navedena vsebina člena 8(2) navedene uredbe.

58 V uvodni izjavi 36 in členu 14(5) Direktive 2015/2302 je pojasnjeno, da je treba izplačila odškodnin na podlagi te direktive v primeru neustrezno izvedenih potovalnih storitev in izplačila odškodnin na podlagi drugih navedenih aktov prava Unije, med katerimi je Uredba št. 261/2004, „medsebojno odštevati, da se prepreči prekomerno izplačilo nadomestil“. Čeprav se ta direktiva, ki je nadomestila Direktivo 90/314, v obravnavanem primeru ne uporablja (glej točko 8 teh sklepnih predlogov), je tako pojasnilo zakonodajalca Unije po mojem mnenju v obravnavani zadevi vseeno zanimivo.

65. Podobno menim, da potnik kljub možnosti, da se po svoji izbiri sklicuje na Direktivo 90/314 in/ali na Uredbo št. 261/2004, v primeru odpovedi paketnega potovanja nikoli ne bi smel prejeti dvojnega vračila stroškov svoje letalske vozovnice. Če torej zadevna oseba izpolnjuje potrebne pogoje za upravičenost do povračila na podlagi te direktive, po mojem mnenju tega povračila ne more zahtevati tudi na podlagi te uredbe, tudi če izvajanje te pravice zaradi finančne nezmožnosti edinega dolžnika, ki je organizator potovanja, ne bi imelo dejanskega učinka, kot je to v obravnavanem primeru, saj lahko vedno pride do takega ekonomskega položaja,⁵⁹ poleg tega pa je že cilj člena 7 preprečiti, da bi potrošnik v zadevnih primerih ostal brez povračila.

66. Nazadnje, čeprav tega ni treba posebej poudarjati, naj navedem, da je tu predlagana razlaga v skladu s praktičnimi preudarki, ki jih ni mogoče v celoti prezreti. Kot navajata družba Aegean Airlines in nemška vlada, če bi se štel, da mora dejanski letalski prevoznik povrniti stroške letalske vozovnice potniku, ki jo je kupil od tretje osebe v okviru paketnega potovanja, bi bilo na splošno zelo težko in celo nemogoče vedeti, kateri znesek mu mora vrniti. Ker je namreč cena leta vključena v tarifo, ki v bistvu vključuje ceno več storitev, katere sestavne dele praviloma pozna le organizator potovanj, niti prevoznik⁶⁰ niti sam kupec ne veda, kateri delež te tarife ustreza zadevnemu letu. Drugače povedano, zdi se mi nerealistično šteti, da bi lahko prevoznik vedno lahko navedel natančno višino zneska povračila,⁶¹ dolgovanega potniku v takih okoliščinah.

67. Glede na vse navedene elemente je treba po mojem mnenju člen 8(2) Uredbe št. 261/2004 razlagati tako, da potnik, ki ima na podlagi v nacionalno pravo prenesene Direktive 90/314 pravico, da v primeru odpovedi svojega paketnega potovanja od organizatorja tega potovanja zahteva povračilo vseh zneskov, ki mu jih je plačal na podlagi njune pogodbe, nima možnosti, da zahteva povračilo stroškov svoje letalske vozovnice od dejanskega letalskega prevoznika na podlagi te uredbe, tudi če navedeni organizator ni finančno zmožen povrniti stroškov vozovnice in ni sprejel jamstvenih ukrepov, zahtevanih za zagotovitev tega povračila.

V. Predlog

68. Ob upoštevanju navedenega Sodišču predlagam, naj na vprašanji za predhodno odločanje, ki ju je postavilo rechtbank Noord-Nederland (sodišče v Noord-Nederlandu Nizozemska), odgovori:

Člen 8(2) Uredbe (ES) št. 261/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. februarja 2004 o določitvi skupnih pravil glede odškodnine in pomoči potnikom v primerih zavrnitve vkrcanja, odpovedi ali velike zamude letov ter o razveljavitvi Uredbe (EGS) št. 295/91 je treba razlagati tako, da potnik, ki ima na podlagi v nacionalno pravo prenesene Direktive Sveta 90/314/EGS z dne 13. junija 1990 o organiziranih potovanjih, počitniških paketih in potovalnih paketih pravico, da v primeru odpovedi svojega paketnega potovanja od organizatorja tega potovanja zahteva povračilo vseh zneskov, ki mu jih je plačal na podlagi njune pogodbe, nima možnosti, da zahteva povračilo stroškov svoje letalske vozovnice od dejanskega letalskega prevoznika na podlagi te uredbe, tudi če navedeni organizator finančno ni zmožen povrniti stroškov vozovnice in ni sprejel ukrepov jamstvenih ukrepov, zahtevanih za zagotovitev tega povračila.

⁵⁹ Žal ni redko, da se potrošnik srečuje z insolventnostjo ali stečajem prodajalca ali ponudnika, s katerim je sklenil pogodbo, ne da bi lahko kadar koli dobil povračilo ali nadomestilo zaradi njene neizvršitve.

⁶⁰ Po mojem mnenju ni mogoče domnevati, da bi bili stroški, ki bi jih bilo treba povrniti tem potnikom, enaki ceni, dogovorjeni med organizatorjem potovanj in prevoznikom za nakup letalskih sedežev, saj je lahko ta organizator pri prodaji vozovnic svojim strankam izbral drugačno tarifo.

⁶¹ Naj spomnim, da člen 8(1)(a) Uredbe št. 261/2004 določa „povračilo[...] v višini polne cene vozovnice, po kateri je bila kupljena“, in ne v višini podobne cene.